

מאזן התשלומים וסחר החוץ

1. התפתחות מאזן התשלומים

הגירעון בחשבון השוטף של מאזן התשלומים בשנת 1959, היה נמוך ב-10 אחוזים בערך מאשר בשנת 1958, והסתכם ב-304 מיליון דולר, שהוא הסכום הנמוך ביותר מאז 1956. סכום התקבולים החד-צדדיים ירד במקצת, לעומת עלייה בהשקעות ובמלוות לזמן ארוך; יתרות המשק במטבע חוץ המשיכו לעלות, וההתחייבויות לחוץ לארץ, לזמן בינוני וקצר, ירדו.

ההתפתחות הבולטת ביותר ב-1959, היתה העלייה הגדולה ביצוא הסחורות, שכתוצאה ממנה ירד הגירעון המסחרי מ-278 מיליון דולר ב-1958 ל-246 מיליון דולר ב-1959. למרות עליית מה ביבוא הסחורות, יצוא השירותים עלה בסכום שווה כמעט לעלייה ביבואם, והגירעון במאזן השירותים עלה ב-3 מיליון דולר בערך, והגיע ל-59 מיליון דולר.

יצוא המוצרים והשירותים כסה, בשנת 1959, כמחצית מערך היבוא של מוצרים ושירותים, לעומת 40 אחוזים בערך בשנים 1957 ו-1958, ו-33 אחוזים בלבד בשנים 1955 ו-1956.

ב-1959 נמשכה ירידת המחירים בשווקים הבינלאומיים, שהחלה ב-1958. מחירי היצוא הישראלי ירדו ב-9 אחוזים, וכתוצאה מכך ניגרעה הכנסה ב-17 מיליון דולר, בעוד שמחירי היבוא ירדו בשני אחוזים בלבד, וגרמו להוזלתו ב-9 מיליון דולר. בסיכום גרמה תנועת המחירים הבינלאומיים בשנת 1959, הפסד למשק בסכום של 8 מיליון דולר בערך.

יצוא הסחורות נמצא בעלייה מתמדת (פרט לשנת 1958), וב-1959 הוא גדל במידה גדולה ביותר. במשך השנים 1955 עד 1957 גדל בעיקר היצוא של מוצרים חקלאיים, הן בהיקפו והן במחירים שנתקבלו בעבורו. בשנת 1958 חל מיפנה, כשמחירי ההדרים החלו לרדת, עד שב-1959 לא עלה ערך היצוא של פרי ההדר על אף העלייה בכמות יצואו, והעלייה בסך היצוא נבעה מגידול ביצוא התעשייתי וביצוא היהלומים. גידול זה נבע בחלקו מסיבות מקומיות ובחלקו מעליית הביקוש בחוץ לארץ, בעיקר בארצות הברית, לאחר ההתנערות מהרפיון הכלכלי של 1958. גידול זה בביקוש היה אחד הגורמים העיקריים לעליית יצוא היהלומים, והוא תרם גם לעליית יצואם של כמה ממוצרי התעשייה, בעיקר מלט, תרופות ושמן.

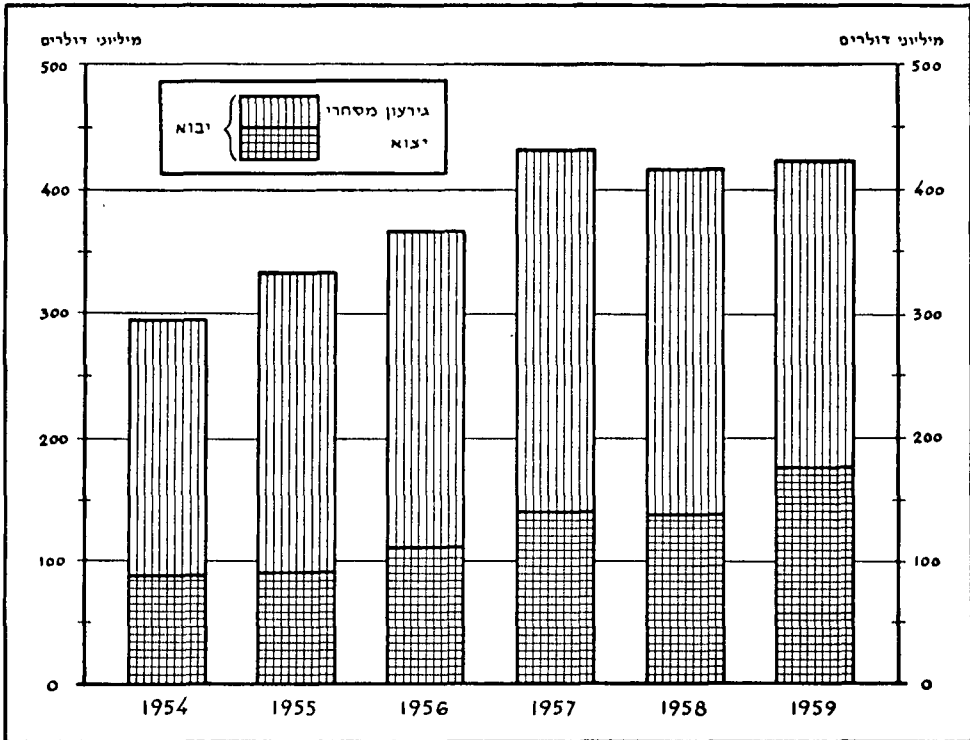
גורם נוסף לעליית היצוא ב-1959, הוא הבשלת השקעות שנעשו בשנים קודמות. תהליך זה נמשך כבר מספר שנים, ובכל שנה נכנסים בעיקבותיו מוצרים חדשים למעגל היצוא, ועולה יצואם של מוצרי יצוא קיימים. בשנת 1959 יוצאה לראשונה כמות ניכרת של נחושת, והורחב יצוא האשלג, הברום, ומוצרי פרי ההדר.

המאמצים הראשונים להתבססות בשווקים חדשים ולהרחבתם, בעיקר באסיה ובאפריקה, החלו נושאים פרי ב-1959, וההתרחבות הנוספת נעשית קלה יותר.

בשנת 1958 עמדה הפרמיה על הערך המוסף של יצוא תעשייתי על רמה אחידה כמעט, של 85 אגורות לדולר. בשנת 1959 ניתנה הפרמיה של 85 אגורות לדולר ערך מוסף, גם על יצוא לארצות הסכמי תשלומים, ועידוד נוסף ליצוא, שהגיע עד 1.20 ל"י לדולר ערך מוסף.

חיבוא, היצוא והגירעון המסחרי, 1954 עד 1959

(מיליוני דולרים)

ניתן במקרים מיוחדים וכשהיצוא היה מיועד לשווקים חדשים. לאחר תוספות אלה, עלתה במידת מה התמיכה הממוצעת לדולר ערך מוסף, והיתה בשנת 1959 גבוהה ב־10 אגורות בערך, מאשר בשנה הקודמת.

עידוד נוסף ניתן על־ידי השתתפות בהוצאות הובלה גבוהות במיוחד, שיחרור מהיטלים על יבוא לשם יצוא, השתתפות במחקר שווקים, וכדומה.

סך הערך המוסף, עלה מ־70 מיליון דולר ב־1958 ל־82 מיליון דולר ב־1959, עלייה קטנה מהעלייה בסך היצוא, בגלל השינוי בהרכב מוצריו: היצוא של מוצרים בעלי ערך מוסף נמוך, כמו יהלומים ומוצרים תעשייתיים, גדל בשיעור גדול יותר מהיצוא של מוצרים בעלי ערך מוסף גבוה, כמו מוצרים חקלאיים.

בשנת 1959 יוצא רובו הגדול של היצוא בתנאים של התחרות חופשית בשוקי חוץ, וחלק קטן ממנו הופנה לארצות הסכמי תשלומים.

לעומת העלייה הגדולה ביצוא, היתה העלייה ביבוא קטנה בלבד. יבוא המוצרים, במחירים קבועים, עלה ב־3 אחוזים בערך לעומת 1958. בשנים 1955 עד 1958. היתה העלייה ביבוא, במחירים קבועים, כ־4 עד 5 אחוזים לשנה, פרט לשנת 1957, בה חלה עלייה גדולה יותר. עקב הירידה במחירים הבינלאומיים, החל ב־1958, ירד התשלום בעבור היבוא בשנים 1958 ו־1959, לעומת השנים 1954 עד 1957.

בשנת 1959 חלה עלייה ריאלית של 12 אחוזים ביבוא חומרי גלם, בעוד שיבוא נכסי תצרוכת ירד ב-16 אחוזים, בעיקר כתוצאה מירידה ביבוא עודפי המזון מארצות הברית. ביבוא נכסי ההשקעה והדלק, חלו ב-1959 שינויים ריאליים קטנים בלבד.

הליברליזציה של היבוא, שהונהגה לראשונה ב-1956 לגבי מוצרים בודדים, והורחבה בהדרגה משנה לשנה, הקיפה בשנת 1959 כ-85 אחוזים מסך היבוא לתעשייה. הליברליזציה הנוספת בשנת 1959, לא גררה עלייה ניכרת. ביבוא, כיוון שבמחירים הקיימים, הכוללים היטלים על מצרכי היבוא, לא היה עודף ביקוש.

בשנת 1959 חלה ירידה של 20 מיליון דולר בערך בסך התקבולים החד-צדדיים, בעיקר משום שב-1958 היו ההכנסות גבוהות, יחסית, עקב קבלת מיקדמה על חשבון מלווה הביסוס. שניתנה עליידי הקהילות היהודיות בארצות הברית, והחזרת חלק ממנה בשנת 1959.

כמו כן חלה ירידה בהעברות של פרטים, פרט לפיצויים אישיים מגרמניה. הסכום הכולל של סיוע ממשלת ארצות הברית, על צורותיו השונות, ירד ב-1959 ב-10 מיליון דולר בערך, לאחר העלייה שחלה בו בשנה הקודמת. סיוע זה מתבטא לאחרונה, בעיקר בהלוואות לזמן ארוך מפקדונות ממשלת ארצות הברית במטבע ישראלי, ורק כ-20 אחוזים ממנו ניתנים כמענק ישיר.

בשנת 1959 חלה עלייה בהתחייבויות לזמן ארוך ובהשקעות מחוץ לארץ, בעוד שההתחייבויות לזמן בינוני וקצר ירדו. יתרות מטבע החוץ של המשק המשיכו לעלות, אולם, בעוד שב-1958 עלו ההתחייבויות לזמן קצר ובינוני, כמעט באותה מידה בה עלו היתרות (וביתרות נטו למשק חל שינוי קטן בלבד), הרי ב-1959 עלו היתרות (כולל זהב) ב-40 מיליון דולר בקירוב, וההתחייבויות לזמן קצר ובינוני ירדו ב-35 מיליון דולר בקירוב (וביתרות נטו למשק חלה עלייה של 75 מיליון דולר בערך).

2. יצוא מוצרים

ההכנסות מיצוא מוצרים עלו בשנת 1959 ב-27 אחוזים, והגיעו ל-177.3 מיליון דולר, על אף הירידה ב-9 אחוזים במחיריהם. במחירים קבועים עלו ההכנסות ב-40 אחוזים בערך. 1959 היתה השנה הראשונה, בה היה היצוא התעשייתי (פרט ליהלומים) גבוה מהיצוא החקלאי. היצוא החקלאי, שהיווה בדרך כלל כ-40 אחוזים מסך היצוא, ירד ב-1959 ל-32 אחוזים, ואילו היצוא התעשייתי עלה, מ-34 אחוזים ל-40 אחוזים מסך היצוא. משקל היהלומים עלה אף הוא, והגיע ל-27 אחוזים.

לוח ג' 1

יצוא מוצרים לפי הענף, 1958 ו-1959

הענף	מדד המחירים ב-1959 (1958=100)	1958		1959	העלייה מ-1958 ל-1959	
		מחירים שוטפים 1959	מחירי 1959		מחירים שוטפים 1959	מחירי 1959
מוצרים חקלאיים	84	56.8	47.7	57.9	1.1	10.2
מוצרים תעשייתיים	92	47.1	43.3	70.2	23.1	26.9
יהלומים	99	34.3	34.0	46.8	12.5	12.8
יצוא אחר	100	1.6	1.6	2.4	0.8	0.8
סך הכל	91	139.8	126.6	177.3	37.5	50.7

ח ס מ ר : חלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

לוח ג' 2

מאזן התשלומים, 1958 ו-1959

(מיליוני דולרים)

1959			1958			
זכות (+) או חובה (-) נטו	חובה	זכות	זכות (+) או חובה (-) נטו	חובה	זכות	
א. מוצרים ושירותים						
-245.8	423.1	177.3	-278.1	417.9	139.8	(1) מוצרים
+ 9.3	6.9	16.2	+ 9.0	3.2	12.2	(2) תיירות ונסיעות לחוץ לארץ
+ 20.7	39.3	60.0	+19.6	33.5	53.1	(3) תחבורה
- 4.4	20.5	16.1	- 2.4	18.2	15.8	(4) ביטוח
- 30.0	38.2	8.2	- 28.4	33.3	4.9	(5) שירותי הון
- 51.4	54.3	2.9	- 53.4	55.7	2.3	(6) ממשלה, ל.נ.מ.א *
- 2.8	11.1	8.3	- 0.4	7.7	7.3	(7) שונות
-304.4	593.4	289.0	-334.1	569.5	235.4	סך הכל (1) עד (7)
ב. העברות חד-צדדיות						
העברות של פרטים						
(8) מתנות והעברות על-ידי פרטים ועולים						
+ 21.8	0.6	22.4	+28.5	0.3	28.8	(8.1) במזומן
+ 5.6	0.3	5.9	+ 8.0	0.4	8.4	(8.2) בסחורות
+ 70.7	0.1	70.8	+65.4	0.9	66.3	(9) פיצויים אישיים מגרמניה
העברות הממשלה ומוסדות						
+ 63.3	3.6	66.9	+69.7	3.2	72.9	(10) שילומים מגרמניה
+ 9.5	—	9.5	+16.4	—	16.4	(11) מענק ממשלת ארצות הברית
+ 0.4	0.1	0.5	+ 0.3	0.1	0.4	(12) סיוע טכני של האו"ם
(13) המגבית ומוסדות אחרים						
+ 71.3	—	71.3	+55.5	—	55.5	(13.1) תרומות במזומן
- 5.8	5.8	—	+10.4	—	10.4	(13.2) מלווה הביסוס
+ 6.0	—	6.0	+ 9.4	—	9.4	(13.3) העברות בסחורות
+242.8	10.5	253.3	+263.6	4.9	268.5	סך הכל (8) עד (13)
- 61.6	603.9	542.3	- 70.5	574.4	503.9	סך הכל א + ב

לוח ג' 2

מאזן התשלומים, 1958 ו-1959 (המשך)

(מיליוני דולרים)

1959			1958			
זכות (+) או חובה (-) נטו	חובה	זכות	זכות (+) או חובה (-) נטו	חובה	זכות	
ג. תנועות הון נטו						
(14) הלוואות לזמן בינוני וארוך						
+35.3	—	35.3	+33.7	—	33.7	(14.1) מלווה העצמאות והפיתוח
						(14.2) הלוואות ממשלת ארה"ב
+15.6	—	15.6	+19.3	—	19.3	במסגרת המענק
						(14.3) הלוואות אחרות
+23.3	—	23.3	- 7.4	7.4	—	לזמן ארוך
- 6.4	6.4	—	+13.5	—	13.5	(14.4) הלוואות לזמן בינוני
+12.6	—	12.6	+ 8.1	—	8.1	(14.5) השקעות מחוץ לארץ
+80.4	6.4	86.8	+67.2	7.4	74.6	סך הכל (14)
(15) תנועות הון לזמן קצר						
-14.0	14.0	—	+ 8.8	—	8.8	(15.1) הלוואות לזמן קצר
						(15.2) קרן המטבע הבינלאומית
- 0.5	0.5	—	- 4.3	4.3	—	והבנק הבינלאומי
- 8.4	8.4	—	+ 8.1	—	8.1	(15.3) חשבוניות סילוקין
						(15.4) פקדונות חוץ
+ 5.2	—	5.2	+ 4.1	—	4.1	בבנקים מקומיים
						(15.5) פקדונות ממשלת ארה"ב
+27.4	—	27.4	+27.2	—	27.2	במסגרת המענק
- 3.4	3.4	—	+ 0.9	—	0.9	(15.6) הון אחר לזמן קצר
-34.2	34.2	—	-46.3	46.3	—	(15.7) יתרות מטבע חוץ
- 4.3	4.3	—	—	—	—	(15.8) זהב מוניטארי
-32.2	64.8	32.6	- 1.5	50.6	49.1	סך הכל (15)
+48.2	71.2	119.4	+65.7	58.0	123.7	סך הכל (14)+(15)
-13.4	675.1	661.7	- 4.8	632.4	627.6	סך הכל א עד ג
+13.4	—	13.4	+ 4.8	—	4.8	טעויות והשמטות נטו

* לא נזכר במקום אחר.
ח מ ק ו ר : חלשכת המרכזית לסטטיסטיקה.

בין המוצרים החקלאיים, מוסיף פרי ההדר להיות מוצר היצוא העיקרי, אולם בעוד שב-1954 הוא היווה למעלה מ-90 אחוזים מהיצוא החקלאי, גדל בשנים שלאחר מכן חלקם של מוצרים אחרים (לאחרונה בעיקר ביצים), וב-1959 היווה פרי ההדר פחות מ-80 אחוזים מהיצוא החקלאי. כמות היצוא של פרי ההדר עלתה, אומנם, ב-15 אחוזים ב-1959, והגיעה ל-9.25 מיליון תיבות (הכמות הגדולה ביותר במשך השנים האחרונות), אולם מחיריו ירדו. המחירים החלו לרדת בעונת 1958/59, לאחר שבמשך מספר שנים שררו מחירים גבוהים בשוקי היצוא. בשנת 1959 היו המחירים הממוצעים לפרי הדר נמוכים ב-16 אחוזים מאלה של השנה הקודמת, כך שלמרות העלייה בכמות חלה ירידה בהכנסה מיצוא זה.

לוח ג' 3

יצוא מוצרים עיקריים, 1954 עד 1959

(מיליוני דולרים)

המוצר	1954	1955	1956	1957	1958	1959
מוצרים חקלאיים						
פרי הדר	33.7	31.7	40.8	48.5	48.6	45.9
ביצים	0.2	0.2	0.6	0.6	4.8	6.5
בוטנים	1.3	1.0	1.5	1.3	1.9	1.5
אחרים	0.4	1.2	1.4	4.0	1.5	4.0
סך הכל	35.6	34.1	44.3	54.4	56.8	57.9
מוצרים תעשייתיים						
מוצרי פרי הדר	2.8	2.1	3.8	4.0	5.8	7.3
מוצרי מזון אחרים	1.4	0.4	2.1	3.5	2.6	6.0
מחצבים	0.7	0.2	0.4	0.2	0.6	3.1
מכונות	7.1	3.5	1.7	2.1	2.0	3.8
צמיגים	2.3	2.6	3.7	4.7	5.8	6.3
מכונות, מוצרי מתכת ומכשירי חשמל						
מלט	2.5	2.6	3.0	3.5	1.7	2.7
לבידים	1.5	1.8	1.9	2.4	2.9	3.8
כימיקלים	2.7	3.1	3.6	7.1	5.7	8.1
מוצרי טכסטיל	4.5	5.5	5.8	7.3	8.9	11.0
אחרים	4.0	8.2	8.8	9.9	9.5	15.9
סך הכל	32.6	32.8	36.7	47.6	47.1	70.2
יהלומים						
שוניות	4.0	1.4	4.0	3.3	1.6	2.4
סך הכל כללי	87.8	88.9	109.7	140.8	139.8	177.3

ח ס ק ר : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ומשרד המסחר והתעשייה.

במשך השנים 1955 עד 1957, חלה עלייה גדולה בהכנסות מיצוא פרי הדר, כתוצאה מכניסת פרדסים חדשים למעגל הייצור וגידול בכמות המשווקת, שהיתה מלווה בעליית מחירים בשוק היצוא. ירידת המחירים בשווקים האירופיים בשנתיים האחרונות היתה כללית, משום שהגידול בהיצע הבינלאומי הביא להתגברות ההתחרות.

יצוא הביצים, שהיה מצומצם ונסיוני בעיקרו ב־1954, הפך לבעל משקל ב־1958, והגיע ב־1959 ל־6.5 מיליון דולר, דהיינו עלייה של 35 אחוזים לעומת השנה הקודמת. גם מחירי מוצר זה ירדו בארצות היעוד ב־10 אחוזים, כתוצאה מהגדלת ההיצע המקומי שם. יצוא הבוטנים נע במשך חמש השנים האחרונות סביב מיליון דולר לשנה. למוצר זה יש ביקוש רב בחוץ לארץ, אולם עקב המחירים הגבוהים יחסית בשוק המקומי, אין הוא מופנה במידה גדולה ליצוא. היצוא של רוב הפירות והירקות האחרים גדל, אולם הוא נמצא עדיין בשלב של ניסיון.

עיקר המאמצים לעידוד היצוא — הגדלת הפרמיה ותחולתה, מחקרי השווקים ועוד — הופנו בשנים האחרונות ליצוא התעשייתי. העלייה הגדולה שחלה ביצוא זה בשנת 1959, היתה, במידה רבה, תוצאה של מאמצים שנינקטו מזה מספר שנים. בעוד שבתקופה 1954 עד 1958 גדל היצוא התעשייתי ב־14 מיליון דולר, הרי בשנת 1959 בלבד הוא גדל ב־25 מיליון דולר, עלייה של 50 אחוזים בערך, במחירים שוטפים. היות ומחירי היצוא התעשייתי ירדו ב־8 אחוזים בערך, עלה ערכו במחירים קבועים ב־60 אחוזים בקירוב. עלייה זו נתאפשרה הודות לגידול הביקוש באירופה המערבית ובארצות הברית, עם הגיאות הכלכלית; הודות להתבססות בשווקים אלטרנטיביים, עם הירידה ההדרגתית בחשיבות הסחר עם ארצות הסכמי תשלומים; והודות להבשלת השקעות משנים קודמות. כמו, למשל, בנחושת, אשלג, כימיקלים, ועוד. הפרמיה האפקטיבית הממוצעת ליצוא התעשייתי לא עלתה במידה ניכרת לעומת השנה הקודמת, אולם במקרים מיוחדים ניתנה פרמיה מוגדלת ליצוא הנוסף, שהעלתה את הפרמיה השולית.

לוח ב' 4

היצוא לפי הענף, 1954 עד 1959

(אחוזים)

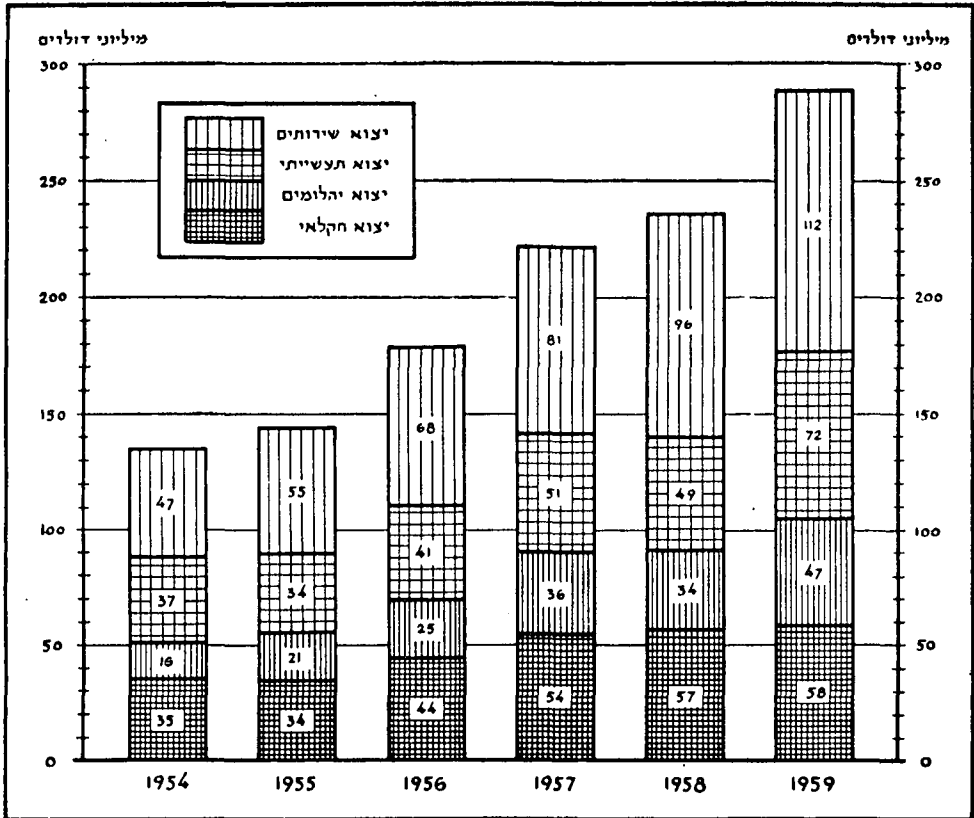
הענף	1954	1955	1956	1957	1958	1959
מוצרים חקלאיים	42	38	41	39	40	32
מוצרים תעשייתיים	37	37	33	34	34	40
יהלומים	18	23	23	25	25	27
שונות	3	2	3	2	1	1
סך הכל	100	100	100	100	100	100

ה מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

בשנת 1959 עלה היצוא של רוב מוצרי התעשייה, בעוד שבשנים קודמות התרכזה העלייה במספר קטן של מוצרים, אולם מספר מוצרי היצוא היה עדיין קטן, יחסית. שיעור גידול היצוא של היצואנים הגדולים ביותר, שייצאו ביותר ממיליון דולר כל אחד, היה נמוך מהגידול הממוצע. השיעור הגבוה ביותר היה ביצוא של המפעלים, שייצאו בחצי מיליון עד מיליון דולר כל אחד.

היצוא לפי הענף, 1954 עד 1959

(מיליוני דולרים)

בשנת 1959 חלה עלייה של 40 אחוזים בערך ביצוא היהלומים, כתוצאה מהגאות הכלכלית בשוקי הייעוד העיקריים, בייחוד בארצות הברית, ומהרחבת התעשייה המקומית עקב הבטחת אספקה סדירה של חומרי גלם.

סך הערך המוסף הגיע ב־1959 ליותר מ־80 מיליון דולר, עלייה של 15 אחוזים לעומת השנה הקודמת. אחוז הערך המוסף ביצוא הסחורות ירד בשנת 1959, הן בגלל השינוי בהרכב היצוא והן בגלל הירידה בכל אחד ממרכיביו. היצוא החקלאי, שהוא בעל הערך המוסף הגבוה, ירד, וחלקם של היצוא התעשייתי ויצוא היהלומים, בעלי הערך המוסף הנמוך, עלה.

בתוך היצוא החקלאי ירד אחוז הערך המוסף, עקב ירידת מחירי ההדרים ועליית יצוא הביצים, שהוא בעל ערך מוסף נמוך יחסית, וביצוא התעשייתי חלה ירידת מה באחוז הערך המוסף על אף העמקת הייצור, עקב ירידת המחירים בשוקי חוץ, ועקב העלייה הגדולה במיוחד ביצוא מוצרים בעלי ערך מוסף נמוך יחסית, כגון קפה נמס, שמן מאכל ומכונות.

ארצות הייעוד העיקריות של היצוא הישראלי הן אנגליה וארצות הברית. בשנים האחרונות עולה חלקו של היצוא לגרמניה ולשווייצריה, ויורד חלקו של היצוא לפינלנד ולטורקיה. ארצות הייעוד העיקריות הן גם הקונות העיקריות של תוצרת תעשייתית, אך מקומן בראש ארצות הייעוד

לוח ג' 5

הפדיון ואומדן הערך המוסף ביצוא המוצרים לפי הענף, 1958 ו-1959

(מיליוני דולרים)

הענף	1959			1958		
	הערך המוסף	הפדיון	אחוז הערך המוסף	הערך המוסף	הפדיון	אחוז הערך המוסף
מוצרים חקלאיים	40.5	57.9	70	40.9	56.8	72
מוצרים תעשייתיים	31.6	70.2	45	22.1	47.1	47
יהלומים	9.8	46.8	21	6.9	34.3	20
סך הכל *	81.9	174.9	47	69.9	138.2	51

* אינו כולל יצוא כולים ונרשאות ומכירת אניות.
ח מ ק ו ר : משרד המסחר והתעשייה.

הוא בעיקר תוצאה מקניות גדולות של פרי הדר או יהלומים. בראש הארצות הקונות פרי הדר עומדות אנגליה וגרמניה — בהפרש גדול משאר ארצות הייעוד — בעוד שארצות הברית היא השוק העיקרי ליצוא היהלומים. השווקים הגדולים ביותר ליצוא התעשייתי הם אנגליה, טורקיה, ארצות הברית, גרמניה ויוגוסלביה.

לוח ג' 6

היצוא לפי ארצות הייעוד העיקריות, 1954 עד 1959

(מיליוני דולרים)

ארץ הייעוד	1954	1955	1956	1957	1958	1959
אנגליה	19.4	16.1	23.3	27.6	29.5	32.7
ארצות הברית	13.9	16.3	19.1	21.2	19.4	27.0
גרמניה	1.6	2.7	3.4	6.2	10.7	17.0
שוויצריה	1.5	2.2	3.2	7.6	7.9	9.6
בלגיה	3.0	3.6	6.5	9.0	6.8	9.3
טורקיה	12.8	10.3	5.5	9.2	3.5	8.8
הולנד	2.4	2.5	2.6	3.9	4.8	6.7
יוגוסלביה	1.7	3.2	2.8	4.8	5.4	5.0
איטליה	0.5	0.4	1.4	3.8	2.3	3.9
צרפת	2.1	2.1	3.8	4.9	5.5	3.9
שבדיה	2.6	2.4	3.2	3.8	4.1	3.9
פינלנד	6.8	6.7	6.0	6.3	2.9	3.0
ארצות אחרות	19.5	20.4	28.9	32.5	37.0	46.5
סך הכל						
מיליוני דולרים	87.8	88.9	109.7	140.8	139.8	177.3
מדד	100.0	101.3	124.9	160.4	159.2	201.9
אחוז היצוא לארצות						
הסכמי התשלומים	40.5	40.4	30.0	33.3	26.2	20.0

ח מ ק ו ר : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

ישראל משווקת את יצואה ל-90 ארצות ויותר, אולם כ-75 אחוזים מסך היצוא מיועדים ל-12 ארצות בלבד. היצוא לארצות נוספות גדל עם הגידול בסך היצוא, בשיעור מקביל לגידולו. בשנתיים האחרונות חל גידול ניכר ביצוא להונג-קונג, ברזיל, גאנה, יפן, פרס, קפריסין וקולומביה. לעומת זאת, ירד בשנה האחרונה היצוא לכמה ארצות אחרות, רובן ארצות הסכמי תשלומים, כגון בולגריה, יוון, נורבגיה ופולין.

בשנת 1959 נמשך העידוד המיוחד ליצוא לארצות אפריקה, הכרוך בקשיים מיוחדים, הן בצורת סיוע בארגון היצוא, והן בצורת פרמיה מוגדלת (1.20 ל"י לדולר ערך מוסף). היצוא לארצות אלה עולה בהתמדה, במידה רבה כתוצאה מעידוד זה, והוא הגיע ל-4.5 מיליון דולר ב-1959, לעומת 3.4 מיליון דולר ב-1958 ו-2.5 מיליון דולר ב-1957. היצוא לאפריקה הוא כולו יצוא תעשייתי, בעיקר מלט, צמיגים, מכוניות ומוצרי טכסטיל.

שינוי ניכר חל בשנים האחרונות במשקל היצוא לארצות הסכמי תשלומים בתוך סך היצוא, שירד בהדרגה מ-40 אחוזים ב-1954 וב-1955 ל-20 אחוזים ב-1959. סך היצוא לארצות אלה לא השתנה כמעט במשך כל השנים, ועמד על 35 מיליון דולר לשנה בערך.

התפתחות זו נובעת מצימצום מספר הארצות אשר עימן יש לישראל הסכמי תשלומים¹, עקב המעבר של חלק מהן לפסי סחר חופשי, ומירידה ביצוא לכמה מארצות ההסכמים המסחריים, כגון פינלנד, כיוון שעם גידול הליברליזציה בסחר ההדדי, נתגלו קשיים בקיומו על הרמה הקודמת. עם זאת יש לציין, שכמה מארצות הסכמי התשלומים, כגון טורקיה ויוגוסלביה, נשארו בין השווקים העיקריים ליצוא הישראלי.

יש להבחין בין ארצות הסכמי התשלומים במערב אירופה, שלמעשה הסחר עימן חופשי וההסכמים רק מקלים על הסדרי התשלומים, לבין ארצות הסכמי תשלומים במזרח אירופה, אשר רוב סחרן מתנהל בפסי הסכמים, ובלעדיהם אין לסחור אתן.

עם גידול הליברליזציה בסחר החוץ של ישראל ושל הארצות עימן יש לישראל הסכמי תשלומים, ועם המעבר לעיסקות על בסיס מחירים בינלאומיים במסגרת ההסכמים, ירדה במידה ניכרת משמעות ההבחנה בין סחר במסגרת הסכמים לבין סחר חופשי, ורובו הגדול של היצוא הישראלי מיוצא למעשה בתנאים של התחרות חופשית מקובלת.

3. יצוא שירותים

סך יצוא השירותים עלה בשנת 1959 ב-16 מיליון דולר, והגיע ל-111.7 מיליון דולר. ההכנסות מיצוא שירותי התחבורה, הוסיפו להיות הסעיף העיקרי ביצוא השירותים, וסכומן הגיע ל-40 מיליון דולר, עלייה ב-7 מיליון דולר מ-1958. ההכנסות מנוסעים עלו ב-25 אחוזים, והגיעו ל-19.6 מיליון דולר, בעיקר כתוצאה מגידול התיירות בשנתיים האחרונות. עיקר העלייה בהכנסות מנוסעים היה בשירותי התעופה — מ-4.6 מיליון דולר ב-1957 ל-9.4 מיליון דולר ב-1958 ול-12.4 מיליון דולר ב-1959, בעוד שהתקבולים משירותי הספנות עלו מ-4.7 מיליון דולר ב-1957 ל-6.4 מיליון דולר ב-1958 ול-7.2 מיליון דולר ב-1959. התקבולים מהובלת מטענים נבעו בעיקר מההובלה הימית, שערכה ב-1959 הגיע ל-35.7 מיליון דולר, לעומת 4.6 מיליון דולר בלבד מהובלה אווירית.

בשנים 1954 עד 1957 היו ההכנסות מתיירות 5 עד 7 מיליון דולר לשנה. בשנת 1958 עלו ההכנסות ל-12 מיליון דולר, כתוצאה ממאמצים שנעשו בשנים קודמות ומחגיגות שנת העשור. בשנת 1959 נמשכה העלייה, הן בהכנסות מתיירות, שהגיעו ל-16 מיליון דולר, והן במספר

¹ ההסכמים עם הולנד, איטליה ובורמה בוטלו בשנים קודמות; בסוף 1959 בוטל הסכם התשלומים עם דנמרק, ובתחילת 1960 בוטל ההסכם עם צרפת.

יצוא שירותים, 1954 עד 1959

(מיליוני דולרים)

1959	1958	1957	1956	1955	1954	
16.2	12.2	5.5	6.4	7.3	4.9	תיירות
60.0	53.1	45.9	32.8	26.9	23.8	תחבורה
16.1	15.8	14.2	11.0	10.9	12.0	ביטוח
8.2	4.9	3.6	4.4	1.7	2.3	שירותי הון
2.9	2.3	4.9	7.0	4.3	1.3	הממשלה
8.3	7.3	7.1	6.6	3.9	2.4	שונות
סך הכל						
111.7	95.6	81.2	68.2	55.0	46.7	מיליוני דולרים
239.2	204.7	173.9	146.0	117.8	100.0	מדד

ח מ ק ו ר : הלשכת המרכזית לסטטיסטיקה.

התיירים, שהגיע ל-92 אלף, לעומת 75 אלף ב-1958. ההוצאה הממוצעת של תייר עלתה מ-160 דולר ב-1958 ל-172 דולר ב-1959. ההכנסות מיצוא יתר השירותים, כגון ביטוח ושירותי הון, עלו גם הן.

4. יבוא מוצרים

ערך יבוא המוצרים, במחירים שוטפים, עלה באחוז אחד בערך ב-1959, והגיע ל-423.1 מיליון דולר, לעומת 417.9 מיליון דולר ב-1958. היות ומחירי היבוא ירדו ב-2 אחוזים בערך, עלה ערכו במחירים קבועים ב-3 אחוזים. עם זאת חלו שינויים ניכרים בהרכב מוצרי היבוא. ביבוא המזון חלה ירידה ניכרת; גם במחירים שוטפים וגם במחירים קבועים, בעיקר כתוצאה מהפסקת יבוא המזון במסגרת העודפים החקלאיים מארצות הברית. לעומת זאת, עלה יבוא חומרי הגלם לתעשייה, ב-10 אחוזים, במחירים שוטפים, וב-12 אחוזים בערך, במחירים קבועים. יבוא הדלק ירד במעט במחירים קבועים, וכן חלה בו ירידת מחירים. ביבוא נכסי התצרוכת, פרט למזון, חלה עלייה מסויימת, בעוד שיבוא נכסי ההשקעה נשאר יציב. האטת הגידול בהוצאות על היבוא ב-1959, היא המשך למגמה, הניכרת מאז 1958, ומנוגדת למגמה שפעלה בשנים הקודמות, בהן עלו ההוצאות על היבוא במידה ניכרת משנה לשנה. הסיבה העיקרית לשינוי זה היא ירידת מחירי היבוא בשנתיים האחרונות, לעומת עליית מחיריו בשנים 1954 עד 1957. במחירים קבועים עלה היבוא במשך השנים 1954 עד 1958 ב-4 עד 5 אחוזים לשנה, פרט לשנת 1957, בה הוא עלה בשיעור של 11 אחוזים לעומת השנה הקודמת.

לוח ג' 8

היבוא לפי הייעוד הכלכלי, 1954 עד 1959

(מיליוני דולרים)

1959	1958	1957	1956	1955	1954	הייעוד הכלכלי
מוצרים לתצרוכת ישירה						
18.5	30.8	24.1	30.2	28.2	29.5	מזון
13.4	12.2	12.6	11.6	14.4	13.2	תצרוכת שוטפת אחרת
10.8	10.1	13.3	8.3	7.8	6.4	מוצרים בני קיימא
42.7	53.1	50.0	50.1	50.4	49.1	סך הכל
חומרי גלם						
46.4	44.1	47.2	42.8	42.1	37.6	לתעשיית מזון
157.7	140.3	144.0	120.0	111.4	101.6	לתעשיות אחרות
28.9	27.4	20.1	19.1	19.5	11.4	לחקלאות
233.0	211.8	211.3	181.9	173.0	150.6	סך הכל
נכסי השקעה						
49.2	49.6	34.6	36.4	23.6	20.4	ציוד לחרושת
9.3	7.9	8.2	11.4	8.3	19.4	ציוד לחקלאות
5.9	5.9	5.1	5.7	5.0	4.4	ציוד אחר
18.5	17.5	19.9	20.3	14.1	12.7	חומרי בניין
29.3	31.3	48.3	27.8	25.7	17.4	כלי תחבורה וחלקיהם
112.2	112.2	116.1	101.5	76.7	64.3	סך הכל
34.7	40.4	53.9	32.9	33.0	31.4	דלק
0.5	0.4	0.7	0.6	0.5	0.6	יבוא אחר
סך הכל כללי						
423.1	417.9	432.0	367.0	333.6	296.0	מיליוני דולרים
142.9	141.2	145.9	124.0	112.7	100.0	מדד
205	209	219	201	191	175	היבוא לנפש (דולרים)

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

בכל השנים היתה עלייה ניכרת, במחירים שוטפים, ביבוא חומרי גלם ונכסי השקעה, בעור שיבוא נכסי תצרוכת ודלק, עלה בתחילה וירד רק בשנים האחרונות. התפתחות זו היא במידה רבה תוצאה מתנודות המחירים. מחירי נכסי ההשקעה עלו בהתמדה, בעוד שמחירי היבוא של יתר המוצרים החלו לרדת אחרי 1958. בעיקר ניכרת ירידת מחירי הדלק (ב-5 אחוזים מ-1954 ל-1959), והעלייה המועטה במחירי חומרי הגלם (ב-2 אחוזים מ-1954 ל-1959).

לוח ג' 9

יבוא מוצרים, 1958 ו-1959

(מיליוני דולרים)

העלייה או הירידה (-) מ-1958 ל-1959 (מחירי 1959)	מיליוני דולרים	1959	1958		מדד המחירים ב-1959 (1958=100)	
			מחירי 1959	מחירים שוטפים		
-16.3	-8.3	42.7	51.0	53.1	96	נכסי תצרוכת
12.3	25.5	233.0	207.5	211.7	98	חומרי גלם
- 3.0	-3.5	112.2	115.7	112.3	103	נכסי השקעה
- 2.3	-0.8	34.7	35.5	40.4	88	דלק
25.0	0.1	0.5	0.4	0.4	100	שונות
3.2	13.0	423.1	410.1	417.9	98	סך הכל

ח מ ק ו ר : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

יבוא חומרי הגלם עלה, במחירים קבועים, ברציפות, והיה ב-1959 גבוה ב-50 אחוזים לעומת 1954. העלייה היחסית הגדולה ביותר עד שנת 1958, היתה ביבוא חומרי גלם לחקלאות, והתאפשרה במידה רבה כתוצאה מקניות עודפי תוצרת חקלאית בארצות הברית. ב-1959 היתה העלייה העיקרית ביבוא יהלומים גולמיים.

יבוא נכסי ההשקעה, במחירים קבועים, הגיע לרמתו הגבוהה ביותר בשנת 1957, וירד במידת מה בשנתיים האחרונות, אך גם לאחר ירידה זו, הוא גבוה ב-35 אחוזים לעומת 1954. העלייה העיקרית חלה ביבוא ציוד לתעשייה.

היבוא לצריכה, במחירים קבועים, ירד ב-1959 במידה ניכרת, בהמשך למגמה המתמדת, פרט ל-1958, בה חלה עלייה כתוצאה מיבוא מוגבר של מזון מהעודפים החקלאיים של ממשלת

לוח ג' 10

היבוא לפי הייעוד הכלכלי, 1954 עד 1959

(מיליוני דולרים)

מחירי 1954						הייעוד הכלכלי
1959	1958	1957	1956	1955	1954	
37.8	45.0	39.1	44.3	48.9	49.1	נכסי תצרוכת
228.4	203.7	188.7	163.9	163.2	150.6	חומרי גלם
86.3	89.0	92.1	83.9	67.9	64.3	נכסי השקעה
36.5	37.4	39.3	28.9	31.4	31.4	דלק
389.0	375.1	359.2	321.0	311.4	295.4	סך הכל
187	187	181	178	178	175	היבוא לנפש (דולרים)

ח מ ק ו ר : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

ארה"ב. יבוא נכסי התצרוכת היה ב־1959 נמוך ב־23 אחוזים לעומת 1954. עיקר הירידה היה ביבוא מזון, כתוצאה מהרחבת הייצור החקלאי והתעשייתי המקומי, ומהגדלת יבוא חומרי הגלם לתעשיית המזון. יבוא מוצרי התצרוכת בני־הקיימא גדל בשנים האחרונות, בתחילה כתוצאה מיבוא על־ידי עולים, ובשנתיים האחרונות כתוצאה מגידול ההיצע, עקב הליברליזציה לגבי יבוא, ומההיתר שניתן למקבלי הפיצויים האישיים מגרמניה, לייבא מוצרים אלה.

ההוצאות ליבוא דלק, שהיו יציבות בשנים 1954 עד 1956, עלו באופן ניכר ב־1957, במידה רבה כתוצאה מעליית המחירים הניכרת באותה שנה. מחירי הדלק, שעלו בהתמדה עד שנת 1957, החלו לרדת אז, וב־1959 היו נמוכים ב־5 אחוזים מאשר ב־1954. במחירים קבועים, היה יבוא הדלק בשנת 1959, גבוה ב־10 אחוזים בערך מאשר בשנת 1954.

הספקים העיקריים של היבוא הישראלי, היו במשך השנים 1954 עד 1959 ארה"ב, גרמניה המערבית ובריטניה, שחלקן בסך היבוא נע בין 50 ל־60 אחוזים. שמונה ארצות נוספות (כולן, פרט לטורקיה, במערב אירופה), מספקות 16 עד 25 אחוזים נוספים מהיבוא.

5. יבוא שירותים

סך ההוצאות על יבוא שירותים, עלה מ־151.6 מיליון דולר ב־1958 ל־171.0 מיליון דולר ב־1959, עלייה של 13 אחוזים. בסך הוצאות השירותים, פרט להוצאות הממשלה, המשתנות משנה לשנה, חלה עלייה הדרגתית בכל השנים האחרונות.

הוצאות הממשלה הוסיפו להיות הסעיף הגדול ביותר ביבוא השירותים. בסעיף זה, הכולל גם את הוצאות הביטחון, לא עלו ההוצאות בשנת 1959 מעל לרמתן ב־1958.

התשלומים בעד שירותי ההון, הכוללים תשלומי ריבית על מלוות החוץ של המדינה, עולים עם עליית התחייבויות אלה. סעיף זה כולל גם דיבידנדות ורווחים של משקיעי חוץ, שהגיעו בשנת 1959 ל־6.7 מיליון דולר, לעומת 5.7 מיליון דולר בשנה הקודמת.

לוח ג' 11

יבוא שירותים, 1954 עד 1959

(מיליוני דולרים)

1959	1958	1957	1956	1955	1954	
6.9	3.2	2.8	2.1	2.2	1.4	נסיעות חוץ
40.0	33.5	30.1	25.2	16.9	16.5	תחבורה
20.5	18.2	16.0	13.8	11.9	13.0	ביטוח
38.2	33.3	28.1	25.6	20.3	19.0	שירותי הון
54.3	55.7	43.6	96.7	36.9	26.0	הממשלה
11.1	7.7	4.5	4.1	4.9	3.9	שונות
171.0	151.6	125.1	167.5	93.1	79.8	סך הכל
						סך הכל פרט לממשלה
116.7	95.8	81.5	70.8	56.2	53.8	מיליוני דולרים
216.9	178.1	151.5	131.6	104.5	100.0	מדד

חמקור: חלשכת המרכזיות לסטטיסטיקה.

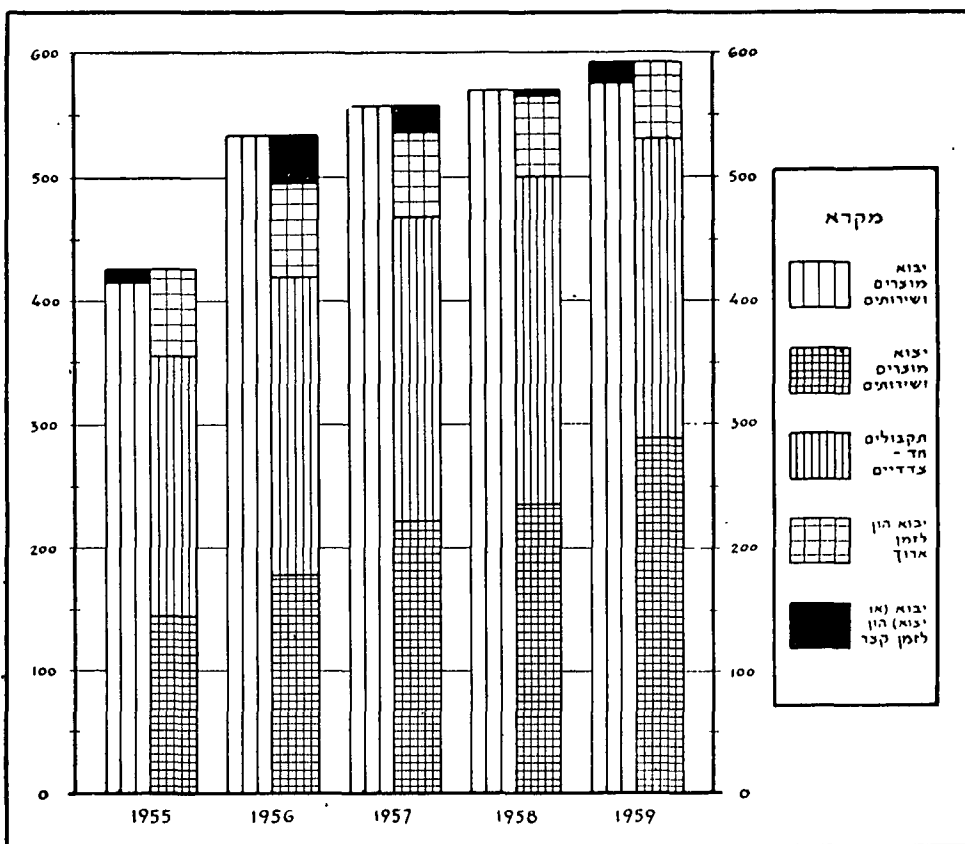
בתשלומים לשירותי התחבורה מהווים תשלומי הנוסעים רק חלק קטן, שהגיע אחרי עלייה של מיליון וחצי דולר ב-1959, ל-6 מיליון דולר בלבד. בהוצאות על הובלה אווירית חלה עלייה גדולה ב-1958, אולם ב-1959 הם נשארו באותה רמה, של 11.1 מיליון דולר. ההוצאות להובלה הימית הגיעו ב-1959 ל-23 מיליון דולר.

בהוצאות על נסיעות חוץ חלה עלייה גדולה ב-1959, והן הגיעו ל-6.9 מיליון דולר, לעומת 2 עד 3 מיליון דולר במשך כל השנים האחרונות. עלייה זו היא תוצאה מהליברליזציה החלקית בפיקוח על מטבע החוץ, וממתן אפשרות לתושבי הארץ, לקנות במטבע חוץ ניירות ערך, וסכום מסוים למימון נסיעות פרטיות לחוץ לארץ.

דיאגרמה ג' 3

היבוא, היצוא ותמורת התשלום, 1955 עד 1959

(מיליוני דולרים)

6. תקבולים חד-צדדיים

סך התקבולים החד-צדדיים הגיע ב-1959 ל-243 מיליון דולר, סכום דומה לתקבולים בשנים 1956 ו-1957, אך נמוך ב-7 אחוזים מאשר ב-1958.

הסעיף בו חלה העלייה הגדולה ביותר, הוא פיצויים אישיים מגרמניה.

היבוא מכספי השילומים מגרמניה, שבשנים 1954 עד 1957 היה 80 מיליון דולר לשנה בערך, ירד בשנתיים האחרונות ועמד ב־1959 על 63 מיליון דולר. סכום זה נמוך במקצת מהמיכסה השנתית לפי הסכם השילומים, שכן בשנים קודמות הגיעו חלק מהסחורות על חשבון השנים הבאות. הסחורות שהגיעו ארצה על חשבון השילומים, מתחילת ההסכם ב־1953 ועד סוף 1959, מהוות כ־61 אחוזים מהסכום הכולל של הסכם השילומים, שהוא 821 מיליון דולר.

גובה ההכנסות, נטו, של המשק הישראלי מהמגביות בחוץ לארץ, ציקבע במידה רבה על־פי קבלת מלוות הביסוס או החזרתם. שנת השיא בתקבולים היתה 1954, בה הגיעו העברות המוסדות ל־120 מיליון דולר בערך, אולם קרוב לחצי סכום זה היה על חשבון מלוות הביסוס, שהיווה מיקדמה לתקבולי המגביות בארצות הברית, על חשבון השנים הבאות. בשנת 1959 הגיעו ההכנסות מהמוסדות ל־70 מיליון דולר בערך, למרות שהיתה החזרה מסויימת של מלוות הביסוס. סכום ההחזרה של 6 מיליון דולר בערך על חשבון מלוות הביסוס, הוריד את יתרת החוב של מלוות זה ל־35 מיליון דולר. העברות המוסדות במשך שש השנים האחרונות, היו בממוצע כ־80 מיליון דולר לשנה, מתוכם 12 מיליון דולר על חשבון מלוות הביסוס.

לוח ג' 12

תקבולים חריציריים, 1954 עד 1959

(מיליוני דולרים)

1959	1958	1957	1956	1955	1954	
						העברות של פרטים
21.8	28.5	21.2	25.4	24.3	9.4	מזומן
5.6	8.0	15.5	10.2	10.8	6.5	סחורות
70.7	65.4	45.0	25.7	18.7	6.1	פיצויים אישיים מגרמניה
63.3	69.7	77.9	79.2	87.5	82.3	שילומים מגרמניה
9.5	16.4	24.1	6.8	20.5	38.6	מענק ממשלת ארה"ב
0.4	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4	סיוע טכני של האו"ם
						המגביות ומוסדות אחרים
71.3	55.5	74.2	68.9	36.8	31.5	מזומן
-5.8	10.4	-18.5	18.7	6.3	55.6	מלוות הביסוס
6.0	9.4	5.6	5.1	5.1	32.0	סחורות
242.8	263.6	245.4	240.4	210.4	262.4	סך הכל

ה מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

רוב הסיוע של ממשלת ארצות הברית בשנים האחרונות, ניתן כהלוואה לזמן ארוך, שתוחזר במטבע ישראלי, ומגיע בעיקר בצורת עודפי מזון חקלאיים. חלקו של המענק הישיר בסיוע, אינו גבוה ביותר. הסכום הכולל של סיוע ארצות הברית לישראל ב־1959, הגיע ל־52 מיליון

דולר בערך, לעומת 47 מיליון דולר ב-1956, 49 מיליון דולר ב-1957 ו-63 מיליון דולר ב-1958. ב-1959 היו 9.5 מיליון דולר מענק ישיר, 33.5 מיליון דולר עודפים חקלאיים, ו-9.5 מיליון דולר מלווה מקרן הפיתוח.

בהעברות של פרטים, פרט לפיצויים אישיים מגרמניה, חלה ירידה מסוימת בשנת 1959. בשנים 1955 עד 1958 לא חלו שינויים ניכרים בסכום העברות אלה, אולם משנת 1958 עלה חלקן של ההעברות במזומנים וירד חלקן של ההעברות בסחורות, כנראה כתוצאה מהליברליזציה ביבוא וממתן פרמיה על חלק מההעברות במזומן.

7. תנועות הון וחובות המדינה

סך התחייבויות המדינה לחוץ לארץ, הכולל, נוסף על ההתחייבויות במטבע חוץ, גם התחייבויות במטבע מקומי לחוץ לארץ, השקעות מחוץ לארץ, חשבונות סילוקין ושינוי ביתרות מטבע חוץ, גדל במשך שנת 1959 ב-48 מיליון דולר, לעומת עלייה של 66 מיליון דולר בערך ב-1958, ושל קרוב ל-80 מיליון דולר ב-1957. עלייה זו היא הקטנה ביותר במשך השנים האחרונות.

חובות המדינה במטבע חוץ, עלו במשך שש השנים 1953 עד 1959 ב-227 מיליון דולר. עלייה זו נובעת כולה, למעשה, ממכירת איגרות מלווה העצמאות והפיתוח, שסך ההתחייבויות על חשבונן עלה במשך תקופה זו ב-229 מיליון דולר. מלווה זה היווה בסוף 1953 שליש מסך חובות המדינה במטבע חוץ, בעוד שבסוף 1959 הגיע משקלו ל-58 אחוזים. בשאר החובות לזמן ארוך, לא חל, למעשה, שינוי רב במשך כל התקופה. בחובות לזמן בינוני וקצר חלו תנודות ניכרות משנה לשנה, והם נעו בין 87 מיליון דולר ב-1954 ל-132 מיליון דולר ב-1958.

במשך שנת 1959 עלה סך ההתחייבויות במטבע חוץ ב-38.3 מיליון דולר, מזה ההתחייבויות נטו על חשבון מלווה העצמאות והפיתוח ב-35.4 מיליון דולר. בשנה זו נימכרו איגרות בסכום של 51.3 מיליון דולר, וכן עלתה ההתחייבות על חשבון הריבית המצטברת ב-6.1 מיליון דולר. לעומת זאת, ניפדו במשך השנה איגרות בסך 22.2 מיליון דולר, מהן 2.8 מיליון דולר בלבד בדולרים. קרוב למחצית הפדיון בל"י (8.7 מיליון דולר) נעשה על-ידי משקיעים, 8.0 מיליון דולר נוספים ניפדו על-ידי מוסדות שקיבלו תרומות באיגרות המלווה, ויתר הסכום (2.7 מיליון דולר) ניפדה על-ידי תיירים ואזרחים ישראלים, שקיבלו איגרות אלה במתנה.

ביתר ההתחייבויות במטבע חוץ, חלו ב-1959 ירידות בחובות לזמן בינוני ב-6.4 מיליון דולר, ובחובות לזמן קצר ב-14 מיליון דולר, לעומת עלייה בהתחייבויות אחרות לזמן ארוך, פרט למלווה העצמאות והפיתוח, ב-23.3 מיליון דולר. ההתחייבויות לזמן בינוני וקצר הן ברובן אשראי, הניתן על-ידי בנקים וספקים, למימון היבוא.

סכום ההשקעות מחוץ לארץ הגיע בשנת 1959 ל-13 מיליון דולר נטו, אולם סכום זה כולל חיסול השקעות זרות בארץ, בעיקר קניית בתי הזיקוק, והשקעות ישראליות בחוץ לארץ, בסכום כולל של 11 מיליון דולר. בהעברות הון חלה עלייה של 9 מיליון דולר, ובהשקעות של זרים מתוך חשבונות חסומים בישראל — של קרוב ל-3 מיליון דולר. לעומת זאת, הוכפלו ההשקעות הישראליות בחוץ לארץ וירד המלאי של חברות זרות הפועלות בארץ. בסיכום היו ההשקעות ב-1959, גבוהות ב-4.5 מיליון דולר לעומת השנה הקודמת.

בחשבון ההון לזמן קצר, ירדו בשנת 1959 ההתחייבויות ועלו היתרות במטבע חוץ, לעומת עלייה בהתחייבויות במטבע מקומי. יתרות מטבע החוץ של המדינה (כולל זהב), עלו בשנת 1959 ב-38.5 מיליון דולר, לאחר עלייה של 46.3 מיליון דולר בשנת 1958. יתרות אלה כוללות גם פקדונות לזמן קצר של תושבי חוץ, הניתנות למשיכה בכל עת. סך יתרות המטבע של המדינה,

התחייבויות המדינה לחוץ לארץ, 1954 עד 1959

(מיליוני דולרים)

(סוף התקופה)

1959	1958	1957	1956	1955	1954	
						א. התחייבויות במטבע חוץ
						(1) לזמן בינוני ולזמן ארוך
359.5	324.1	290.4	245.8	198.3	160.1	מלווה העצמאות והפיתוח
148.1	124.8	132.3	149.1	155.3	156.9	הלוואות אחרות לזמן ארוך
69.3	75.7	60.7	57.3	65.5	58.9	הלוואות לזמן בינוני
576.9	524.6	483.3	452.2	419.1	375.9	סך הכל
						(2) לזמן קצר
42.6	56.6	46.3	49.3	31.0	27.8	הלוואות לזמן קצר
—	—	3.8	—	—	—	התחייבויות לקרן המטבע הבינלאומית
4.4	12.7	4.7	1.1	4.2	2.9	התחייבויות נטו על חשבון הסכמי תשלומים
25.4	20.2	16.1	17.6	22.0	23.5	פקדונות חוץ
72.4	89.5	70.9	68.0	57.2	54.2	סך הכל
						(3) יתרות מטבע חוץ
160.6	126.3	80.0	82.3	89.3	80.3	פקדונות בחוץ לארץ
7.8	3.5	3.5	4.7	1.1	1.1	זהב מוניטארי
168.4	129.8	83.5	87.0	90.4	81.4	סך הכל
						סך כל ההתחייבויות במטבע חוץ נטו
480.9	484.3	470.7	433.2	385.9	348.7	(1) + (2) - (3)
187.4	144.4	97.9	72.3	31.6	—	ב. התחייבויות במטבע מקומי
668.3	628.7	568.6	505.5	417.5	348.7	סך הכל

ח מ ק ר : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

ההשקעות מחוץ לארץ לפי הסוג, 1957 עד 1959

(מיליוני דולרים)

העלייה או הירידה (-) מ-1958 ל-1959	1959	1958	1957	סוג ההשקעה
9.3	23.7	14.4	11.6	העברות הון במזומן, בסחורות ובאיגרות
2.7	0.9	-1.8	3.9	השקעות במטבע ישראלי מתוך חשבונות זרים
-2.2	-1.0	1.2	3.5	שינויים במלאי המוחזק על-ידי חברות זרות
				בניכוי:
5.3	11.0	5.7	1.2	השקעות ישראליות בחוץ לארץ
				וחיסול השקעות זרות בארץ
4.5	12.6	8.1	17.8	סך הכל

ה מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

הגיע בסוף 1959 ל-168.4 מיליון דולר, המהווים 28 אחוזים מסך היבוא בשנה זו. במשך התקופה 1954 עד 1957 לא חלו שינויים ניכרים בסך יתרות המדינה במטבע חוץ, והן נעו בין 80 ל-90 מיליון דולר, סכום שכיסה בשנים 1955 ו-1956 רק 15 אחוזים מיבוא המוצרים והשירותים באותן השנים. ב-1958 חל מיפנה במצב היתרות, והעלייה בסכומן הביאה אותן לרמה, שכיסתה 23 אחוזים מסך היבוא באותה שנה. ההתפתחות ב-1959 היתה המשך למגמה שהחלה ב-1958, וברמתן הנוכחית מכסות היתרות יבוא של שלושה וחצי חודשים בערך.

סך התחייבויות המדינה לגורמי חוץ (פרט להשקעות זרות שעבורן אין סכום מצטבר) הגיע ב-1959 ל-837 מיליון דולר, הכוללים 187 מיליון דולר התחייבויות במטבע ישראלי לממשלת ארה"ב. כנגד זה הגיעו יתרות מטבע החוץ של המדינה ל-168 מיליון דולר, והתחייבויות נטו של המשק לגורמי חוץ הסתכמו ב-669 מיליון דולר.